

Dr. MED. ET PHARM. IULIU ORIENT (1869—1940).
ISTORIOGRAF AL FARMACIEI

dr. S. Izsák

Deși istoria farmaciei, ca formă de învățămînt profesional a fost introdusă relativ târziu la Cluj. Iuliu Orient, pe atunci agregat la disciplina de toxicologie, a efectuat cu mult înainte cercetări aprofundate mai ales cu privire la istoria farmaciei din Transilvania și Banat.

Iuliu Orient s-a născut în comuna Bocicăul Mare din județul Maramureș, în anul 1869. Obține doctoratul în farmacie la Cluj, în 1900, după care se înscrie la Facultatea de medicină din același oraș, terminîndu-și studiile în 1906. Și-a început activitatea didactică tot la Universitatea din Cluj, unde în noiembrie 1918 Orient este habilitat docent în chimia medico-farmaceutică

După înființarea Facultății de medicină românești din Cluj, doctorul Orient și-a oferit cunoștințele și experiența noului învățămînt farmaceutic clujean. În 1921 a fost numit conferențiar suplinitor la catedra de toxicologie, devenind apoi conferențiar definitiv și agregat, conducînd această disciplină fără întrerupere timp de 13 ani, pînă la pensionare (1934). Consiliul profesoral al Facultății de medicină și farmacie din Cluj, apreciind activitatea sa didactică și științifică i-a acordat în 1932 titlul de agregat onorific. Articolele, studiile și lucrările sale științifice, manualele din domeniul chimiei farmaceutice, toxicologiei, farmaciei galenice, chimiei analitice, bacteriologiei, precum și cele care tratează istoria farmaciei, se apropie de 100 de titluri. A fost membru al unor societăți științifice din țară și de peste hotare, fiind decorat cu „Meritul sanitar”.

Activitatea doctorului Orient ca istoriografic al farmaciei este remarcabilă. El aparține acelei pleiade, nu prea numeroase, de farmaciști din patria noastră, care în deceniile dintre cele două războaie mondiale, au cultivat sistematic și cu pasiune istoria farmaciei. Domeniul de cercetare, abordat cu preferință de I. Orient a fost trecutul alchimiei și farmaciei din Transilvania și Banat, dar scrierile lui privesc și trecutul farmaciei din vechea Românie și din țările învecinate.

Preocupările de istoria farmaciei au apărut de timpuriu în strădaniile științifice ale tînărului Orient. De pe vremea studenției publică articole din acest domeniu în revistele de farmacie budapestane ca „Gyógyszerészeti Közlöny” (1895), „Gyógyszerészeti Értesítő” (1898) și în „Gyógyszerési Hetilap” (1900). Revista vieneză „Pharmazeutische Post”, i-a publicat în 1901. un interesant articol intitulat „Aus römischen Zeiten” (Din timpurile romane). în care el a prezentat din punct de vedere farmacoistoric unele piese arheologice găsite la Turda, provenite din epoca romană a Daciei. Acestuia i-a urmat în aceeași revistă (1903) articolul „Beiträge zur Geschichte der Alche-

mie în Ungarn" (Contribuții la istoria alchimiei în Ungaria), în care de fapt, tratează trecutul alchimiei din Transilvania, pe baza unor manuscrise necunoscute pînă la această dată.

Analizînd viața culturală de pe vremea principelui Gabriel Bethlen, el se ocupă în două studii de farmacia acestei epoci. Rezultatul a fost studiul său intitulat „Gyógyszerészeti adatok Bethlen Gábor erdélyi fejedelem udvarából, 1619—1626 körül" (Date farmaceutice de la curtea principelui ardelean Gabriel Bethlen, în jurul anilor 1619—1626).

I. *Orient* a publicat în 1927, la Cluj, un studiu mai detaliat (47 p.), privind aceeași perioadă: „Erdélyi alchimisták, Bethlen Gábor fejedelem alchimiája" (Alchimiști ardeleni, alchimia principelui Gabriel Bethlen), în care el analizează manuscrisul inedit al unei lucrări de alchimie, atribuit lui Gabriel Bethlen.

Studiul bazat pe scrierile alchimistului Mihail *Sendigovius* (sec. XVI—XVII), reprezintă o valoroasă contribuție la cunoașterea alchimiei transilvănene.

Doctorul *Orient* și soția, licențiată și ea în farmacie, au fost pasionați și pricepuți colecționari de obiecte muzeale, care ilustrau trecutul farmaciei noastre. Materialul strîns prin sacrificii materiale, reprezintă o certă valoare istorică și artistică. Acesta cuprinde numeroase vase și instrumente farmaceutice, medicamente folosite în trecut, mobilă de farmacie, cărți etc. Visul lor, de a vedea organizată o colecție publică de istoria farmaciei, s-a implinit prin înființarea în 1902 a unei secții de istoria farmaciei în cadrul Muzeului de istorie din Cluj. Despre această colecție farmacoistorică doctorul *Orient* a scris, în 1918, o amplă prezentare în publicația Muzeului Ardelean (nr. 1—2), care a apărut ulterior sub forma unui extras (44 p.), bogat ilustrat.

Lucrările publicate pînă la această dată cu privire la trecutul farmaciei din Transilvania și Banat, îmbogățite cu date noi, *Orient* le-a prelucrat și inserat într-o operă mai vastă.

Capitolele finisate ale acestei valoroase lucrări au apărut între anii 1925—1927, în paginile „Clujului medical". Versiunea maghiară a acestei lucrări, purtînd titlul „Az erdélyi és bánáti gyógyszerészet története" (Istoria farmaciei din Transilvania și Banat) s-a tipărit la Cluj, în 1926, materialul fiind expus în zece capitole pe 263 de pagini bogat ilustrate, urmate de un index de nume și materie. La un an de la publicarea capitolelor în „Clujul medical" acestea au fost editate într-un volum (extras) de 176 pagini sub titlul de „Istoricul farmaciei din Ardeal" (Cluj, 1927). Lucrarea comportă un interes și o valoare documentară deosebită, ea fiind prima încercare de sinteză a trecutului farmaciei transilvane și bănățene din literatura noastră farmacoistorică. Ea a umplut un gol resimțit în istoriografia farmaceutică din țara noastră, întregind lucrările farmacoistorice mai vechi, semnate de I. *Felix* (1902), N. I. *Angelescu* (1904), P. *Cazacu*—C. *Frunză* (1916) și P. Gh. *Samarian* (1935—1938).

Alături de volumul de mai sus trebuie să mai semnalăm cîteva studii, cum a fost cel referitor la istoria alchimiei din Kremnitz („Pharmazeutische Post", nr. 32—33, 1927), străvechiul centru al mineritului de aur și argint din Slovacia.

Din preocupările sale n-au lipsit nici cercetările privind unele aspecte ale farmaciei populare, despre care a conferențiat la reuniunea teritorială a farmaciștilor din Tîrgu Mureș (ianuarie 1927), fiind ulterior publicată în „Revista Farmaciei" (Cluj, nr. 10—12 din 1927) și prezentată de *Orient* la Viena, la congresul convocat de „Gesellschaft für Geschichte der Pharmazie". În periodical vinez „Pharmazeutische Monatshefte" (1931), lucrarea a apărut sub titlul „Die Arzneimittel des Volkes und dessen Mystizismus" (Medicamentele poporului și misticismul acestora).

La solicitarea venită din partea „Gesellschaft für Geschichte der Pharmazie“ din Germania, farmacistul Edgar Müller din Caransebeș, a tradus în germană Istoria farmaciei din Transilvania și Banat (versiunea prescurtată), fiind publicată în 1928 la Mittenwald sub titlul „Aus pharmazeutische Vergangenheit Siebenbürgens und des Banates“. Aceluiași domeniu de preocupări îi aparține și articolul său despre influența spiritului german în geneza și dezvoltarea farmaciei din Transilvania („Einfluss des deutschen Geistes auf die Entstehung und Entwicklung der Pharmazie in Siebenbürgen“, — „Pharmazeutische Post“, nr. 9 din 1928). În paginile aceuiași periodic a văzut lumina tiparului și studiul său închinat trecutului farmaciei din vechea Românie („Die Geschichte der Pharmazie des Altreiches Rumänien“, — Ibidem, nr. 30 1929). Menționăm că în 1935 același articol a apărut atît în românește, cît și în ungrește în revista clujeană „Pharmacia“. Publicații medico- și farmacoistorice de prestigiu din Franța, ca „Bulletin de la Société Française d'Histoire de la Médecine“ (1925) și „Revue d'Histoire de la Pharmacie“ (1929) au publicat de asemenea articole semnate de I. Orient. Dintre acestea semnalăm lucrarea care tratează informații de interes farmaceutic din epoca daco-romană a Transilvaniei. Prin publicarea în străinătate a articolelor menționate, doctorul Orient a reușit să atragă atenția cercurilor științifice nu numai asupra trecutului culturii noastre farmaceutice, ci și asupra nivelului cercetării farmacoistorice din România. La cel de al IX-lea Congres Internațional de Istoria Medicinii din București, 1932, Universitatea din Cluj a fost reprezentată prin profesorul onorific Jules Guiart și profesorul agregat V. L. Bologa, de profesorii T. Gane, I. Nițescu, N. Minovici precum și de Iuliu Orient, care și-a prezentat comunicarea „Die Entstehung der Mönchorden und geistlichen Ärzte, Spitäler und Apotheken in Siebenbürgen“ (Apariția și dezvoltarea ordinelor călugărești, a medicilor clerici, a spitalelor și farmaciilor bisericești în Transilvania). Cu ocazia congresului a fost organizată și o expoziție, cuprinzind frumoasele vase vechi de farmacie, puse la dispoziția organizatorilor de către doctorul Orient. Comunicarea amintită, mult amplificată, a apărut sub același titlu în „Pharmazeutische Post“ (nr. 30—34/1934).

În cursul activității sale la Facultatea de farmacie românească din Cluj, între doctorul Orient și prof. Jules Guiart (titularul Catedrei de istoria medicinei între anii 1921—1930), respectiv prof. V. L. Bologa s-au înfiripat relații armonioase și fructuoase de colaborare. I. Orient a donat bibliotecii Catedrei de istoria medicinei toate operele sale, publicate atît înainte cît și după 1918.

O parte din frumoasele și prețioasele vase farmaceutice ale colecției Catedrei de istoria medicinei din Cluj, formate din donații ale lui I. Orient, întruchipează stima și aprecierea reciprocă a acelor care decenii de-a rîndul au colaborat pe tărîmul comun al istoriei științei.

Sosit la redacție: 28 martie 1970.

Bibliografie

1. BOLOGA V. L.: Iuliu ORIENT și Institutul de Istoria medicinei din Cluj. Comunicare prezentată la ședința Secț. de Istoria medicinei, U.S.S.M. Cluj, 26 februarie 1970; 2. CRIȘAN EVA: Colecția farmaco-istorică I. ORIENT (ibidem); 3. GOINA T.: Iuliu ORIENT ca om de știință (ibidem); 4. NAGY Ș.: Dr. ORIENT Gyula életrajzi adatai és munkásságának ismertetése, Cluj 1925; 5. ORIENT I.: Expunere de titluri și lucrări științifice. Cluj, 1931; 6. SAFTA L.: Cercetări toxicologice ale lui I. ORIENT. Comunicare prezentată la ședința Secț. de istoria medicinei, U.S.S.M. Filiala Cluj, 26 februarie 1970.